

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
Soru Cevap
Azerbaycan'da Üçlü Zirve!

Soru:

08 Ağustos 2016 Pazartesi günü, Rusya, İran ve Azerbaycan Devlet Başkanları Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de bir araya gelerek ilk kez üçlü bir zirve düzenlendi. Zirvede hem de bir gün içinde üç ülke arasındaki ilişkiler, ekonomik işbirliği, Kuzey-Güney Ulaştırma koridoru, terörle mücadele, Suriye ve Afganistan krizi, uyuşturucu kaçakçılığı, aşırıçılık, sınır ötesi suçlar, yasadışı silah kaçakçılığı gibi birçok konular ele alındı. Bu, bir medya propagandası mıdır? Yoksa gerçekten gündeme gelen konular olup gerisi ise operatif konular mıdır? Sonra İran ve Azerbaycan, Amerikan yürüncesinde hareket etmektedir. Dolayısıyla bu zirvede Amerika'nın bir rolü var mıdır? Eğer varsa, peki bundan amacı nedir?

Cevap:

Evet, bir veya iki oturumda ya da bir gün veya iki gün içinde böyle geniş spektrumlu konulara konsantre olmak mantıklı değil! Ancak öyle görünüyor ki ekonomik konular, özellikle ekonomik koridor (Kuzey-Güney Ulaştırma Koridoru) bu zirvenin temel gündemidir... Bu zirvedeki Amerika'nın önemli rolü, Rusya'yı Çin'den uzaklaştırmak, Rusya'dan Azerbaycan'a, İran'dan Körfez ülkelerine kadar uzanan bir koridorla Rusya'yı oyalayarak ekonomik açıdan bitkin düşürmektir. Bunu iyice netleştirmek açısından aşağıdaki hususlara bir göz atalım:

Birincisi: Sonuç bildirgesinde değinilen diğer konular, zirvenin gündemi değildir. Bunun daha detaylıca açıklaması şöyledir:

1- Mesela bu üç ülkeden hiçbiri Afganistan'a egemen değildir. Aksine egemen devlet Amerika'dır. Afganistan hükümeti üzerinde söz sahibidir ve bu nedenle sonuç bildirgesinde yeşillik olsun diye Afganistan'dan söz edilmiştir...

2- Sınır ötesi suçlara ve insan ticaretine gelince, bu suçlar, zirve düzenlemeye etkin olacak kadar bu üç ülkenin ortak öncelikleri değildir...

3- Suriye krizine gelince, evet, hezimetini telafi etmek amacıyla Rusya ile İran'ın Suriye'de koordinasyona ihtiyacı vardır. Ancak Suriye krizinde Azerbaycan'ın iraptan mahalli yoktur. Bu da bu zirvede dürtünün Suriye krizi olmadığını gösterir, özellikle de zirve çağrısında bulunanın Azerbaycan olunca. "Azerbaycan Cumhurbaşkanı Şubat ayında Rus mevkidaşı ile yaptığı telefon konuşmasında üçlü formatta bir zirve düzenlemeyi önermişti." [08.08.2016 i24 news] Bu, Azerbaycan'ın daveti üzere yapılan bu zirvenin Suriye kriziyle ilgili olmadığı anlamına gelir. Çünkü Azerbaycan'ın Suriye krizinde hiçbir rolü yoktur.

4- Terörle mücadele, uyuşturucu, silah ticareti ve 1990 yıllardaki Çeçen Savaşı sırasında olduğu gibi özellikle Azerbaycan ile Rusya arasını mücahitlerin Kafkasya'ya geçiş koridoru olarak kullanma konularını Rusya zirvede gündeme getirmiştir. 08 Ağustos 2016 günü Russia Today sitesine göre "Devlet Başkanı Vladimir Putin, İran mevkidaşı Hasan Ruhani ve İlham Aliyev ile yaptığı üçlü zirve sırasında tarafların silah ticareti, uyuşturucu trafiği ve uluslararası terörle mücadele alanında işbirliği için iyi bir perspektife sahip olduklarını vurguladı. 8 Ağustos Pazartesi günü Devlet Başkanı Putin, terörist grupların faaliyetleri hakkında üç ülke arasında bilgi alışverişinde bulunulması çağrısında bulundu." Ancak bu gibi konular, İran Cumhurbaşkanı'nın katılımı olmadan Rusya ile Azerbaycan arasında düzenlenen ikili zirvede ele alınabilirdi. "Silah ticareti ve transit geçiş" Rusya ile Azerbaycan'ın sorunudur, çünkü militanlar genellikle Azerbaycan koridorunu kullanıyorlar... İran

ve Azerbaycan üzerinden Afganistan'dan gelen uyuşturucuya gelince, zirvede gündeme gelse de bu devletlerin öncelikleri değildir. Bu yüzden böyle bir konjonktürde sırf bu nedenle bir zirve düzenlenmez...

İkincisi: Buna göre yukarıdaki konular etkili olsalar da üçlü zirve düzenlemenin gerekçesi olamazlar... Dolayısıyla ekonomi, özellikle ekonomik koridor (Kuzey-Güney Ulaştırma Koridoru), bu zirvenin yegâne dürtüsüdür. Konuyu açıklığa kavuşturmak adına sonuç bildirgesinde değinilen ekonomik konuları ve konuyla ilgili yapılan açıklamaları ele alacağız:

1- Sonuç bildirgesinde şöyle denilmektedir: *"Rusya, Azerbaycan ve İran, "Kuzey Güney" Ulaştırma Koridoru'nun geliştirilmesi dâhil ulaşım altyapısının iyileştirilmesi yönünde adımlar atılmasına karar verdi. Taraflar, ekonomik ve ekolojik ulaşım altyapılarının oluşturulması yönünde bölgesel ulaşım ve iletişim altyapılarının entegrasyonunu desteklemek için çaba sarf edecekler... Taraflar, Kuzey-Güney Ulaştırma Koridoru güzergâhında yolcu ve yük taşıma olanaklarını iyileştirmek amacıyla etkili adımlar atma niyetindedir... Ayrıca bildirmede Moskova, Tahran ve Bakü'nün Kuzey-Güney uluslararası ulaşım koridorunun etkinliğinin artırılması için demiryollarının birleştirilmesiyle bağlı yeni projeler gerçekleştirmek arzusunda oldukları belirtildi... [09.08.2016 Russia Today]*

2- İran Cumhurbaşkanı Ruhani, konferansın amacını *"Bu ülkeler arasında geniş çaplı geliştirme fırsatlarının iyileştirilmesi "* olarak betimledi. [08.08.2016 alalam.ir]

3- Rus basını, zirvenin en önemli gündem maddesi konusunda şunları ön plana çıkardı: *"08 Ağustos 2016 günü Rus Sputnik ajansı, Mısır'ın Süveyş kanalına rakip devasa bir Rus-İran projesinden bahsetti. Rus ajansına göre "Zirvede ele alınacak en önemli konulardan biri, Kuzey ile Güneyi birbirine bağlayan uluslararası koridorun oluşturulmasıdır. Bu proje, Mısır'ın Süveyş kanalıyla rekabet edebilecektir. Toplam uzunluğu 7200 km olacak. Kuzey Avrupa'ya Hindistan'a, İran üzerinden Körfez ülkelerine, Rusya ve Azerbaycan'a bağlayacaktır. İran Dışişleri Bakanı, bu proje İran, Azerbaycan, Rusya ve tüm bölge halklarının çıkarlarına hizmet edecek dedi. Proje, zaman ve maliyet açısından Süveyş Kanalı'na etkili bir alternatif sağlayacaktır"*

4- 08 Ağustos 2016 tarihli Russia Today'e göre *"Rusya Devlet Başkanı, zirve öncesinde yaptığı açıklamada, Rusya, İran ve Azerbaycan arasındaki üçlü işbirliğinin Hazar bölgesinde bir dizi yeni projelerin hayata geçirilmesine olanak sağlayacağını vurguladı. Putin şöyle dedi: "Üçlü formatta önümüzde tartışılacak birçok konu var..."*

Görüldüğü gibi bu zirvenin amacı, ekonomik işbirliği, özellikle Kuzey-Güney Ulaştırma Koridoru'dur. Zirvede, Hazar Denizi'nde gerçekleştirilecek ekonomik projeler de ele alındı. Ancak Hazar Denizi'ne kıyısı olan diğer ülkeler zirveye davet edilmedi. Bu nedenle bu konunun zirvede gündeme gelmesinin hiçbir önemi yoktur. Muhtemelen gelecekte ele alınacaktır. Hazar Denizi'ne komşu diğer ülkelerin ortak anlayışıyla ileride gündeme gelebilir. Ulaştırma Koridoru, üç ülkeyle ilgilidir, özellikle Rus medyası Süveyş kanalının rakibi olarak lanse etmektedir...

Üçüncüsü: ABD'nin rolüne gelince ki kaçınılmazdır. Derin düşünceye bile gereksinim duymaz. Ancak bazılarında etraflıca ve derin düşünce gereklidir... Birincisine gelince, bu ülkeler vakıaları itibariyle birbirinden farklı oldukları için kolayca anlaşılabilir. Örneğin Rusya, bölgesel ve uluslararası politikaları olan bağımsız bir devlettir. İran ve Azerbaycan ise Amerikan yörüngesinde hareket eden devletlerdir. Bu gibi devletlerin dış politikası, Amerikan siyasetinden bağımsız düşünülemez. Başka bir deyişle İran kıyıları üzerinden Körfeze kadar Güney-Kuzey Ulaştırma Koridoru'nun oluşturulması, Amerikan siyasetinden bağımsız olamaz. Bu yüzden birincisi derince düşünmeye gerek duymadan kolayca anlaşılabilir. Etraflıca ve derin düşünce gerektiren ikinci bölüme gelince, aşağıdaki konular hesaba katıldığında kolayca anlaşılabilir.

1- Amerika, Rusya'nın ekonomik cenderesini biliyor. Dolayısıyla ABD, Rusya'yı Rus ekonomisini bitkin düşürecek devasa ekonomik projeye teşvik etmeleri için Azerbaycan ve İran'a talimat verdi... Amerika'nın Çin politikası da bu minvaldedir. Amerika, Çin'i Pakistan-Çin Ekonomik Koridoru gibi büyük projelere oyalıyor. Ekonomisini bitkin düşürmek, Amerikan kontrolündeki IMF ve Dünya Bankası'ndan borçlanmasını sağlamak amacıyla Rusya'nın Kuzey-Güney Ulaştırma Koridoru'na harcama yapmasını sağlıyor. Tüm bu nedenlerden ötürü Amerika, İran ve Azerbaycan'a Rusya'yı teşvik etmek ve içine çekmek amacıyla bu koridor projesine harcama yapmalarını emretti.

2- Çin'in süper güç olmasını önlemek için politikalarını Uzakdoğu'ya yoğunlaştıran Amerika, Çin'in çevresinde gerginlikler yaratıyor. Çünkü Amerika, Asya'da Rus-Çin işbirliğinin çok tehlikeli olduğunu biliyor. Amerikan politikası, Çin'i diğer büyük devletlerden uzak tutarak izole etmeye dayalıdır. Aynı zamanda Amerika, Rus-Çin yaklaşması durumunda bu devletlerin ne kadar tehlikeli olacağını da farkındadır. Bu yüzden Rus-Çin yaklaşmasını önlemek Rusya'yı Kuzey-Güney koridoru gibi projelerle oyalıyor. Azerbaycan ve Rusya geçişli bu ekonomik koridor, Hint-İran Ekonomik Koridoru'nun ikizi gibidir. Hint-İran koridoru, İran'ın Çabahar limanı bağlantısı yoluyla Hindistan'ı denizden İran'a, İran'ı da karadan Afganistan'a bağlıyor. Yani Rusya geçişli "Kuzey Güney" Koridoru, Hindistan'ı Kuzey Avrupa'ya bağlayarak Hindistan ekonomik koridoruna daha fazla canlılık verecektir. Rusya, Güney Asya'da Çin'in geleneksel düşmanı Hindistan safında yer alarak aralarını ayırıyor. Öte yandan bu ekonomik koridor sayesinde Rusya, İran ve Azerbaycan'a entegre olacaktır. Doğal olarak bu da "İpek yolu" gibi Çin'in ekonomik koridor planlarına Rusya'nın entegrasyonunu önleyecektir. Özetle Amerika, Rusya'nın Çin yöneliminden endişeleniyor. Bu yüzden Amerika, İran ve Azerbaycan'dan Rusya'yı Çin'den, Çin'i de Rusya'dan izole etmek için Rusya'yı ortak projelere teşvik etmelerini istedi.

Dördüncüsü: Ezcümle:

1- 08 Ağustos 2016 tarihinde Bakü'de düzenlenen üçlü zirvenin amacı, ekonomiktir, özellikle Kuzey-Güney Ulaştırma Koridoru'yla ilgilidir.

2- Amerika, Azerbaycan ve İran yoluyla Rusya'yı Kuzey-Güney Ulaştırma Koridoru projesine dâhil ederek zirvede etkili bir rol oynamıştır. Şu an kriz içinde olan Rus ekonomisini bitkin düşürmek istiyor. Rusya'yı İran ve Azerbaycan'a yönlendirerek Güneybatı yönündeki projelerle oyalıyor ve böylece Güneydoğu yönünde Çin'e yönelmesini önlüyor. Dolayısıyla kademe kademe Rusya'yı Çin'den izole ediyor.

H.11 Zilka'de 1437

M.14 Ağustos 2016